

Маліновська К.О., к.е.н., викладач
ВСП «Житомирський
торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»
Мосієнко О.В., к.е.н., викладач
ВСП «Житомирський
торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

РОЛЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ТА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабної війни з агресором українська фінансова система зазнала суттєвого потрясіння, але при цьому продовжує функціонувати. Ті підприємства, які в змозі працювати, продовжують сплачувати податки, держава виконує свої зобов'язання по виплаті пенсій, зарплати працівникам бюджетної сфери, допомоги соціально незахищеним верствам населення. Значну роль в стабільності фінансової системи в умовах воєнного стану відіграє безперервна і надійна робота банківської системи України.

Не дивлячись на те, що перші дні війни визвали у українців шок і паніку, що вилилось у шалений попит на готівку, банківські установи забезпечили нею свої відділення та банкомати та робили все можливе, щоб переконати клієнтів у безпеці їх заощаджень на рахунках та укріплення довіри українців до держави та до банківської системи попри повномасштабну агресію росії.

Перший крок, який було зроблено НБУ – це впровадження певних обмежень, які стосувалися зняття готівкових коштів а також проведення розрахунків, кінцевим бенефіціаром яких були громадяни росії та республіки білорусь. Зокрема ці обмеження стосувалися [1]:

1) видачі готівкових коштів у гривнях з рахунку клієнта в національній валюті в обсязі, що перевищує 100 000 грн на день, окрім:

- з метою виплати заробітної плати та соціальних виплат;
- з рахунків підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань) Уряду України;
- у філіях, відділеннях банків, які розташовані на територіях, що перебувають під загрозою окупації державою-агресором/державою-окупантом.

2) видачі за межами України готівкових коштів з рахунку клієнта банку, відкритого в Україні у національній валюті, в обсязі, що перевищує еквівалент 100 000 грн. на календарний місяць;

3) перекази грошових коштів на рахунки бенефіціарів, власники яких є громадяни росії;

4) відчуження майна від українських компаній з російськими бенефіціарами на користь інших осіб;

5) здійснення банками видаткових операцій за рахунками резидентів російської федерації та республіки білорусь;

6) здійснювати будь-які валютні операції з використанням російських та білоруських рублів.

Наступним суттєвим кроком на підтримку фінансової системи та фінансової спроможності населення була рекомендація НБУ банківським установам по можливості запровадити для позичальників кредитні канікули. Оскільки кредитні канікули є правом банку, а не обов'язком, тому можливість їх оформлення, умови надання та строки визначає кожен банк індивідуально за окремим зверненням позичальника, або ж із без такого. Банківська установа може відтермінувати на певний період сплату основної суми кредиту та/або відсотків за користування таким кредитом.

Кредитні канікули є ефективним механізмом допомоги позичальникам, які частково чи повністю втратили роботу і джерела для існування у зв'язку з війною в Україні та введеним воєнним станом. Але вони покликані лише тимчасово зняти фінансове навантаження з позичальника без порушення прав кредитора та є першочергово правом позичальника скористатися ними. Тому якщо позичальник має можливість вчасно сплачувати кошти за своїми кредитними зобов'язаннями, він повинен це зробити. У скрутному становищі і перед численними викликами у воєнний час опинилися не лише фізичні особи, але і банківська система, і вся економіка України. Тому свчасне обслуговування кредитних зобов'язань – це внесок кожного у її стабільність і швидке повоєнне відновлення.

Такі заходи, на які змушені були піти банківські установи, негативно відобразилися на їх фінансовому становищі. Вони призвели до втрати доходності та загальних збитків банківської системи за перше півріччя у сумі 4,6 млрд. гривень. Це сталося не тільки через оголошення кредитних канікул, але й через зниження вартості банківських послуг, адже необхідно враховувати складні фінансові і соціальні проблеми клієнтів банків.

Велику роль банківські установи відіграють у здійсненні платежів та збирання коштів на своїх рахунках для фінансування потреб Збройних сил України та надання адресної допомоги окремим військовим підрозділам та благодійним фондам. Також окремі банки (за відбором Міністерства фінансів України) забезпечують продаж ОВДП. Це цільові державні цінні папери, випущені Міністерством фінансів України, які є інструментом фінансування потреб Збройних сил України та потреб країни в умовах війни. Банківські установи, що мають статус первинного дилера, розповсюджують такі облигації серед клієнтів.

Крім цього, банківські установи також є інвесторами і нарощують свій інвестиційний портфель через інвестування коштів саме у військові облигації. Ними залучено 5,2 млрд. гривень та 3,3 млн. дол. США та 21,9 млн. євро. [2]

Не можна не відмітити роль банківських установ у вирішенні такої соціально-економічної проблеми як зайнятість населення. Більшість банків зберегли робочі місця в повному обсязі та продовжують забезпечувати роботу своїх працівників. Кожний працевлаштований банком працівник – це забезпечення його мінімальних базових потреб, виконання ним своїх зобов'язань, можливість нормального існування в цей важкий для країни. Також не малу роль в цьому відіграє і поповнення бюджету через сплату працівниками ПДФО, а банками єдиного соціального внеску. Адже бюджет в цих складних умовах дуже потребує надходження податків та внесків.

З метою забезпечення стабільності і довіри населення до банківської системи КМУ були схвалені пріоритетні напрямки роботи українських державних банків на період воєнного стану. Відповідно до неї основна місія банків полягає в активній участі у забезпеченні фінансової стабільності України, підтримці та стабільності функціонування банківського сектору, забезпеченні фінансування пріоритетних галузей економіки та безперебійного функціонування підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури, у тому числі таких, що знаходяться у державній власності [3].

Головними пріоритетами діяльності банків державного сектору визначено фінансування:

- суб'єктів підприємницької діяльності та населення, які постраждали внаслідок збройної агресії росії та/або для запобігання ними такої агресії, зокрема з метою задоволення потреб ЗСУ та інших військових формувань;
- аграрного сектору з метою продовольчого забезпечення країни, включаючи проведення посівної компанії, в тому числі суміжних галузей, які забезпечують функціонування сільськогосподарських підприємств (постачальники палива, добрив, насіння, засобів захисту рослин, тощо);
- підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури;
- харчової промисловості, продуктового ритейлу та суміжних галузей, спрямованих на продовольче забезпечення населення;
- фінансування інфраструктурних проєктів, направлених на відновлення/розвиток об'єктів соціальної, транспортної та критичної інфраструктури, у тому числі пошкоджених/зруйнованих внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану;
- транспортно-логістичної інфраструктури країни та проєктів, пов'язаних з розвитком нових логістичних рішень;
- підтримки релокації підприємств, що знаходились в тих регіонах України/місцях проведення активних бойових дій під час воєнного стану;
- виробничих потужностей для імпортозаміщення продукції, що імпортувалась з росії та/або білорусії.

Стале функціонування банків державного сектору, які забезпечують стабільність банківської системи, має особливе значення для економіки та безпеки держави у воєнний та післявоєнний періоди [3].

Таким чином, не дивлячись на всі проблеми, зумовлені війною, банківські установи працюють стабільно, забезпечуючи клієнтам доступ до їх грошей. В цей складний час вони довели свою спроможність успішно реагувати на складні виклики, які з'явилися у перші дні війни та прийматимуть активну участь у розбудові економіки і фінансової системи згідно наміченої стратегії.

Література і джерела

1. Мінфін продав військових ОВДП на 3 млрд грн. FINANCIAL CLUB. URL: <https://finclub.net/ua/news/minfin-prodav-viiskovykh-ovdp-na-3-mlrd-hrn.html>
2. «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», 24.02. 2022 року № 18 : Постанова НБУ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#n7>
3. Про схвалення основних (стратегічних) напрямів діяльності банків державного сектору на період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки : Розпорядження КМУ від 07.05.2022 р. № 356-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356-2022-%D1%80#Text>